

A svéd lovas

... ahogy ott állt az ajtó előtt, s már kopogni akart, mint olyan valaki, aki semmi rosszat nem forgat a fejében, hirtelen kinyitották az ajtót, és két dragonyos lépett ki rajta – a tolvaj és a hozzá hasonló nincstelen csavargók halálos ellenségei. Kezükből lámpás és abrakostarisznya. S a tolvaj, miközben nézte őket, egykettőre elfelejtette, hogy tisztességes emberként jött ide, ismét úrrá lett rajta a mélyen gyökerező tolvajfélelem; megugrott és futott, rohanva kerülte meg a ház sarkát, a dragonyosok pedig az abrakostarisznyákat eldobva utána vetették magukat. – Ki vagy? Felelj!! – hallotta a kiáltásokat, amiként azt is: – Állj vagy lövök! – Neki azonban esze ágában sem volt megállni; már túl járt a ház sarkán, az életéért rohant; ekkor azonban a másik irányból is hangok ütöttek meg a fülét.

Megtorpant. „Hová?”, zihálta, „Most hová?” Épp ott, ahol állt, a szolgák halomba kötötték össze a havat. A földre vetette, és amennyire csak tudta, a hóba fúrta magát. Mozdulatlanul lapult, a dragonyosok pedig elszaladtak mellette. – Hová lett a fickó? – hallotta a kiáltást. – Az ördög vitte el, vagy mi!? – Amikor aztán újra csend lett, fölemelte a fejét; nem látta a dragonyosokat, de bármelyik pillanatban újra itt lehettek. Előmászott a hókupacból. „Hová?”, kérdezte újra magától. A házon, csaknem kétszeres embermagasságban, széles párkányú ablakot látott maga fölött. „Ha oda föl tudnék jutni!”, villant át az agyán. Nekifutott és fölugrott a magasba; sikerült megkapaszkodnia az ablakpárkányban, amely üvegcserepekkel és hegyes szögekkel volt telehintve; véresre is sebeztek a kezét. Nem törődött a fájdalommal, elszántan kapaszkodott, és lassan felhúzódkodott. Amikor odafönt volt, tolvajmódra kinyitotta a törött ablaktáblákat, bedugta a lábát és addig nyújtózkodott vele, míg padlót nem érzett alatta.

Így: átázva és félig megfagyva, sípoló lélegzettel, a tüdejében szúró fájdalmat érezve, reszkette a félelemtől és a hidegtől, üzötten, holtfáradtan és vérző kezekkel; így érkezett meg a tolvaj először abba a házba, amelyben két évvel később mint a ház és a birtok ura parancsolt.

Egy darabig csak állt a kis szobában, amelynek az ablakán becsusszant, mindenféle limlomok közt, s nem gondolt másra, mint hogy kegyetlenül fázik, és hogy – miként már annyiszor e hányatott életében – megint hajszál híján menekült meg az akasztófától. De va-

jon mennyi időre? Meg kell találnia von Krechwitz uraságot, és beszélnie kell vele, csak-hogy ebbe a házba ősellenségei, a dragonyosok kvártélyozták be magukat, így az a veszély fenyegetett, hogy másodsor is a karjaik közé szalad. Hát aztán?! Meg kell próbálnia szót váltani a birtok urával; enélkül nem tud és nem is akar visszamenni. Mozdulatlanul állva megvárta, míg lecsillapodott a zihálása. Utána beljebb ment. Amint hozzászokott a sötét-hez a szeme, egy nehéz, vaspántos ajtót pillantott meg maga előtt, amely nem volt bezárva, csak be volt téve, s a résen, szinte észrevehetetlenül vékony és halvány, rőtessárga fénysugár derengett ki a belső helyiségből. Nem olajlámpás fénye volt, és nem is gyertyaé, ezt rögtön látta a tolvaj. Az ajtóval szemközti kályhában tűz égett; ez volt minden, semmi egyéb nem adott fényt a szobában. És ahol nincs fény, ott nyilván emberek sincsenek, mondta magában a tolvaj, senki nem szeret sötétben üldögelni. Halkan és megkönnyebbülten sóhajtott. Egy üres szoba melengető kályhatűzzel – ez pontosan az volt, amire a leginkább vágyott e pillanatban. Át akart melegedni, és meg akarta szárítani a ruháit.

Egy percig csak állt és fülelt. Azután óvatosan nekifeszülve benyitott a nehéz ajtón, és zajtalanul átsurrant a küszöbön.

Igen, a kályhában fahasábok égtek, és gyengén derengő fény vetült a falon egy kis ezüst-szekrényre, amely azonban üres volt. A tolvaj elhúzta a száját, de aztán eszébe jutott, hogy nem lopni jött.

„Ahogy az az Iskarióti mondta odalent.

Von Krechwitz úr mindent eladott a zsidónak; a gyűrűket, a nyakláncokat, az ezüst-tányérokat és a mosdótálakat. Hanem azért élni mégiscsak tud ez a Krechwitz uraság.”

Mélyet szippantott a levegőből. Bor, friss kenyér és sült hús szagát érezte. Itt valaki vacsorázott, s meghagyta neki, a tolvajnak a részét. Az asztalon tálak, tányérok, poharak és egy boroskancsó. Vajon hol lehet most, akinek megterítették az asztalt, és akinek a kedvéért lobog a kályhában a tűz? A tolvaj egyetlen pillantással felmérte a helyiséget. Az egyik széken egy kard pengéjén villant meg a tűz fénye. A kályha mellett egy fél pár magasszárú lovaglósizma állt. A két ablak között pedig egy ágy volt, és ebben az ágyban – a tolvaj visszafojtott lélegzettel konstataulta –, ebben az ágyban egy ember feküdt.

A tolvaj nem ijedt meg; hozzá volt szokva az ilyen véletlenekhez. Átlopakodni egy szobán anélkül, hogy fölébresztené az ott alvókat, a mindennapi mesterségéhez tartozott.

Ám aki ott, az ágyban feküdt, nem aludt, és nem is volt egyedül. Ketten feküdtek az ágyban, egy férfi és egy nő.

A tolvaj nem moccant. A férfi az ágyban bizonyosan von Krechwitz uraság. Korán visszavonult a szobájába, kiadósan evett és ivott, és most az oldalbordájával múlatta kedvére az időt. Az ő számára volt fontos közlendője a tolvajnak, aki most azon törte a fejét, hogyan vétesse észre magát és hogyan fogjon a beszédébe.

„Kegyelem és béke Krisztus, a mi Urunk által”, mondta meghajolva, de egészen halkan, csak magának. „Huj, hogy ki fog pattanni az ágyból, ha megtudja, hogy lépfene esett a juhtenyészetébe! De evvel várok még, nincs még itt az ideje; előbb látni akarom, miféle selymet is szövögetnek ezek ketten az ágyukban.”

Hallgatózott; széles jókedve kerekedett attól, hogy a szerencséje ilyen egykettőre elvezette ehhez a von Krechwitz urasághoz. Először csupán zizegést és suttogást hallott az ágy felől. Azután elfojtott ásítás következett. A férfi fölült az ágyban, fölemelte és kinyújtotta a karját.

„Kegyelem és béke Krisztus, a mi Urunk által”, készülődött neki közben a beszédének a tolvaj. „Kegyelmes uramék itt fekszenek az ágyban, nem tudván, hogy a juhakolban felütötte a fejét a lépfene. A béresek és a cselédek mind egy szálig semmirekellők. Mindegyiket el kellene... Nem!”, szakította félbe önmagát, „Így nem kezdhetem. Nem ronthatok így ajtóstul a házba. Előbb el kell mondanom neki, honnan jövök, és ki küldött.”

– Mit ásitozik itt egyre-másra az úr? – kérdezte hirtelen az ágyban fekvő nő. – Ez az úr egész művészete? Most miért nem hív a legdrágábbjának, az angyalának, kincsenek, cicuskájának, rózsafácskájának és a legfőbb örömének? Nem tartott valami sokáig az úr nagy szerelme!

„Kegyelem és béke Jézus Krisztus, a mi Urunk által”, kezdte újra magában suttogva litániáját a tolvaj, „Von Tornefeld úr küldött ide, a kegyelmes úr keresztfia; most a malomban van...”

– Egy lovastiszt szerelmét ígértem neked – mondta a férfi az ágyban, – De a lovastisztek szerelme nem tart sokáig; ugyanúgy nem maradhat meg, mint a fűszál a mezőn és a harmat a szántóföldön.

– Úgy, tehát nem vagyok már az úr kincse és cicuskája, rózsafácskája és öröme?

– Téged örökösen úgy kell kényeztetni szép szavakkal, ahogy a gyerekek száját kenik körbe édes zabkásával. Nem ajándékoztam tán neked selyemszalagot, hét rőf hosszút, meg két zacskó cukrot, meg egy ezüsttallért a Szent György képével?

– De igencsak hamar belefáradt a játszadozásba az úr. Elfogyott az olaj, a lámpácska kialudt; bizony nem sokáig égett.

„Von Tornefeld úr, hiszen ismeri méltóságod”, mormolta a tolvaj, „a malomban ül, egy alamode-kabátot¹ kíván, egy paszományos kalapot, meg pénzt, kocsit és lovakat.”

– Igen; a böjtöléstől van – mondta a férfi, – megtartok minden böjtnapot, mert úgy vadászom az égi öröme, amilyen elszántan a vadász üldözi a vaddisznót. Ilyenkor könnyen megfélemezik az ember a hús bűnéről. Ha gazdag leszek, káplánt fogok magamnak tartani, hogy imádkozzon és böjtöljön helyettem.

– Inkább olyan káplánt kéne tartania az úrnak, aki a szűzleányok mellett hál őhelyette.

– Elhallgass! – ripakodott rá hirtelen feldühödve a férfi. – Hogy mi volnál te? szűzleány?! Azt hiszed, nem vettem észre, hogy nem vagy érintetlen? Nem volt érdemes leszakítani a virágocskát.

„Ám ez még nem minden”, mormolta, gondolatban von Tornefeld úrnál időzve a tolvaj, „egy selyem hálóköntöst is akar, tudatnom kell méltóságoddal, harisnyákat, nyakbavaló kendőket és két parókát.”

– Micsoda goromba beszéd ez! – kiáltotta az asszony az ágyban. – Ha szűz, ha nem szűz... az úrnak talán mindene megvan?! Füle is, szeme is csak egy van.

– Ezek a harcban szerzett hiányosságok az ellenségeimtől valók – mondta a férfi büszkén, de továbbra is haragosan.

– Az enyéim pedig a barátaimtól – nevetett föl a lány, mire a férfi is harsogó nevetésben tört ki, s egy ideig nem vették észre, hogy hárman nevetnek, minthogy a tolvaj szerfölött mulatságosnak találta, amiket azok ketten az ágyban egymásnak mondtak.

– Csitt! – kiáltotta váratlanul a lány. – Mi volt ez? Van valaki itt a szobában.

– Ostoba jószág! – mondta az ágyban heverő férfi. – Ki lenne a szobában?! Mégis hogy jött volna be?

– Van valaki a szobában – ismételte makacsul a lány. – Hallottam, hogy nevet. – Felült, kutató pillantással meredt a sötétbe; fehérlett a melle a kályhatűz halvány derengésében.

– Feküdj vissza, és hagyj nekem békét! – háborgott a férfi. – Itt posztol egy dragonyosom az ajtó előtt, az nem ereszt be senkit. Hanem neked olyan füled van, hogy hallod a vízben a halakat énekelni.

– Ott, ott áll! – sikoltotta éles hangon a leány, egyik kezével megragadva a férfi karját, a másikkal a sötétségbe mutatva. – Ott áll! Ott, a falnál! Segítség! Segítség!

A férfi kitépte magát a szorításából, kiugrott az ágyból, és egy szempillantás alatt már a kezében is volt a kardja.

– Hé, te ott! – kiáltotta. – Ki vagy? Mit akarsz? Maradj ott, és meg ne moccanj, vagy úgy fölprítlak, hogy darabokban visznek el innen! Maradj ott, ahol vagy, különben a hasadba szalad a pengém!

Látta a tolvaj, hogy a dolgok nem egészen úgy alakultak, ahogyan várta, legfőbb ideje hát, gondolta, előlépnie a sötétből, és megmondania az uraságnak, mi célból jött, és ki küldte.

– Kegyelem és béke Krisztus, a mi Urunk által – mondta gyorsan, mély meghajlás kíséretében, amelyet senki nem látott. – Kegyelmes uram keresztgyermeke küldött, s itt vagyok szolgálatára a kegyelmes úrnak; a keresztfia ott van a malomban, és arra vár...

– Balthasar! – kiáltotta a kardját fenyegetően tartó férfi – Gyere csak, és gyújts világot! Hadd látom, ki ez itt, aki Krisztusról és a keresztfiáról fecseg nekem.

1 à la mode-, azaz divatos kabátot [a ford.]

– Fényt ne! Fényt ne! – sipította a leány. – Meztelen vagyok, mint Éva.

– Ha meztelen vagy, mint Éva, akkor eridj a Paradicsomba! – mondta a férfi, visszalökte az ágyba a lányt, és a fejére dobta a takarót. Közben a dragonyos belépett a szobába, s a következő pillanatban már égtek a viaszgyertyák az asztalon. A tolvaj egy alacsony, zömök figurával nézett farkasszemet, akin mindössze egy ing volt, és a kardjával hadonászott.

Megdermedt a rémülettől.

Ismerte ezt az embert. Nem volt más, mint a dragonyosok kapitánya, akit az országban széltében csak Haramiákréme Kapitánynak neveztek.

Ide volt bekvártélyozva az embereivel.

Haramiákréme Kapitánynak nevezték, mert eltökélte, hogy kiirtja a Sziléziában és cseh-földön garázdálkodó rablóbandákat. Maga a császár ruházta föl bíraskodási hatalommal. Folyvást járőrözött dragonyosaival az országban, és ahányan csak idegen javakból éltek, a csavargók, a csirkefogók, az útonállók és a piaci tolvajok, a kis és a nagy gonosztevők – mindnyájan úgy rettegték őt, akár a Sátánt. A kíséretében lévő hóhérnak soha nem volt elég kötele a megcsípett jómadarak számára, az irgalom pedig abban állt nála: tüzes bélyeg a delikvens homlokára és élethossziglani rabság a velencei gályákon. Előle és a dragonyosai elől akart a tolvaj, hogy az életét mentse, a püspök perzselő poklába szökni. S most balvégzete épp ebbe a szobába vezette, és ott állt öt lépésre a Haramiákréme Kapitánytól; arra, hogy megpattanjon, gondolnia sem lehetett, a ház tömve volt dragonyosokkal: sehol semmiféle egérút. Kővé dermedten állt ott a tolvaj, ám félelmébe csodálkozás is vegyült, látván, milyen kis termetű a kapitány, és hogy a melle meg a lába olyan szőrös, akár egy majomé.

Közben a kapitány a bal szemére húzott egy szalagra erősített fekete posztódarabot; ezzel kezdte a toalettjét. Ezután átvette a dragonyostól a bőr lovaglónadrágot és a derékszíját.

– No, lássuk csak, ki vagy? – mondta. – De jól vigyázz, fickó! Látod a kardomat, igaz?

A tolvaj belátta, hogy itt csak a kurázsi segíthet rajta. Ha kiütközik rajta a félelem valamilyen jele: elveszett.

– Látom az úr kardját – és mi van akkor? – felelte. – Elfér rajta három tucat veréb. Hét káposztát tud egyetlen csapással lefejezni vele az úr.

– Tücsköt-bogarat összehord, a szeme meg úgy ugrál ide-oda, ahogy egy zabolátlan ló harapdál maga körül – mondta a dragonyos, aki a kapitány előtt térdelve a csizmáját húzta föl parancsnoka lábára. – Ha tudná, kivel áll szemben, másképp beszélne.

– A fejed bánja, hogy beszélsz, fickó – mordult rá a tolvajra a Haramiákréme Kapitány. – Még egy ilyen szó, és úgy kezelésbe vétetlek odakint, hogy a saját testvéred sem ismer rád!

– Hagyjon békét nekem az úr – dörmögte a tolvaj, – Nincs semmi dolgom az úrral; az urat én nem kerestem.

– Hogy beszélsz egy nemesemberrel, aki ráadásul tiszt is?! – reccsent rá a Haramiákréme Kapitány. – Látom már: először reverenciára és illemre kell, hogy tanítsalak, hogy azután, ha majd fölakasztatlak, megfelelő modorban ajánlhasd magad az ördögnek a pokolban. Mit kerestél a szobámban, felelj!

– Mit kerestem? Az uraságot kerestem, ki mást? – mondta a tolvaj kelleetlen és türelmetlen hangon, akárha nemigen volna már ideje a kapitányra és a kérdéseire.

– Úgy!?! Az uraságot kerested? – kiáltotta a Haramiákréme Kapitány. – Margret! A birtokról való a fickó? Ismered?

Közben újabb dragonyosok jöttek be a szobába, amelyet mindinkább betöltött fáklyáik és égő fahasábjaik csípős füstje. A lány, aki az imént fölfedezte a tolvajt a sötétben, most az ágy szélén ült. Míg a dragonyosok nem figyeltek oda, sietve magára húzta az ingét, szoknyácskáját pedig a térdje között tartotta. Beletelt néhány pillanatba, amíg válaszolt:

– Nem, nem innen való. Nem ismerem.

A kapitány felállt, és odalépett a tolvajhoz. Csikorgott a csizmája.

– Tetves, ótvaros, lompos és rongyos – állapította meg nevetve. – Nem úgy néz ki, mint akit a püspök úr udvarából küldtek, hogy hívja meg vacsorára az uraságot. Kutassátok át a zsebeit! Biztosan a fekete Ibitz bandájából való.

Két dragonyos ragadta meg a tolvajt, a zsebébe nyúltak; egyikük megtalálta és felmutatta a kését, amelyet a tolvaj folyvást magánál hordott.

– Nem megmondtam? – kiáltotta a Haramiákréme Kapitány. – Le akart döfni. Na, fickó, most beszélj: mit keres a kés a zsebedben?

– Ritka darab – dadogta a sarokbaszorítottak kínos nevetésével a tolvaj, – az Újvilágból hozattam a spanyol flottával, hogy kenyeret és sajtot vágjak vele.

– Nem sok kenyeret és sajtot fogsz te már vágni – mondta a Haramiákréme Kapitány. – Belopózkodt a szobámba, meg akarta várni, míg elalszom, hogy aztán leszúrjon a késsel. Lienhard, gyere csak; te három napig a fekete Ibitzék foglya voltál. Nézd meg ezt a fickót, vajon a banda tagja-e.

A dragonyos a tolvaj arcába világított a fenyőfáklyával.

– Nem a fekete Ibitz bandájából való – mondta aztán. – Azokat mind ismerem: az Afromot, a ferde Michelt, a Kanbaglyot, az Akasztott Ádámot, a Bors-Sihedert és a Brabantit. De ezt itt nem ismerem. Ezenkívül pedig, kegyelmes kapitány uram, bekerítettük a bandát, senki nem surranhat ki a gyűrűből.

– Egy-egy fickónak nem lehetetlen átcusszannia az őrszemeink között – vélte a kapitány. – A házba is észrevétlenül lopózott be, nem? Higgyen neki az ördög, én ugyan nem bízom benne.

– Akkor sem az Ibitz emberei közül való – jelentette ki nagyon határozottan a dragonyos. – Azok huszan vannak, és mind egy szálig ismerem őket; a Cinnöntő Hannest, a Megkeresztelt Jonast, a Klaprothot, a Veilandot, a Borostyántüskét és a Félnótás Mathes-t, de ezt itt nem ismerem.

– Akkor ki vele, ki küldött? – rivallt rá a Haramiákréme Kapitány a tolvajra. – Vagy felóvatva himbáltatlak és nyújtatlak; Isten engem úgy segítjen.

– Egy nemesúr küldött; az ő szolgálatában állok, kegyelmes uram; igazat beszélek – mondta lassan nekibátorodva (hiszen nála volt Tornefeld címeres gyűrűje, annak bizonyosságul, hogy igazat mond) a tolvaj. – És e ház urával azt kell közölnöm, hogy...

– Ki a gazdád? – szakította félbe a Haramiákréme Kapitány. – Istenemre, furcsa szolgákat tartanak errefelé a nemesek. Ki az a nemes úr, aki ilyen toprongyos fickót tűr a kenyerén?

– A kegyelmes uraság keresztgyermekét szolgálom – mondta a tolvaj. – Az uraság tartotta őt keresztvíz alá. Nekem pedig azt kell az úr tudtára adnom...

– Úgy??! Az uraság keresztgyermeké küldött? – kérdezte harsány kacagással a kapitány. – A gutába! Hát így áll a dolog! No, akkor Isten hozott ebben a házban! Legyen Isten áldása az eljöveteleden, ha az uraság keresztgyermeké küldött. És mennyi idő ez a keresztgyermek, a bájos fiúcska?

– Tizennyolc vagy húsz évesre taksálom; nem régóta ismerem – mondta a Haramiákréme Kapitány nevetésén és különös viselkedésén csodálkozva a tolvaj.

A lány, aki időközben teljesen felöltözött, átcusszant a dragonyosok között, és a tolvajhoz lépett.

– Szegény ember, nem tudsz hazugságokkal kibújni ebből a hurokból. Hagyd a hazudozást, inkább hullj térdre, és könyörögj összetett kézzel keresztényi irgalomért.

– Ezer ördög; nem! – kiáltotta a Haramiákréme Kapitány. – Látni akarom, ahogy izad, akár a pecsenye a tűz fölött. Folytatódjék csak a tréfa! Azt akarja, vezessem az uraság elé; legyen, ahogy kívánja! Újságolja csak el az uraságnak, amit a keresztfiától hallott. Fickó, velem jössz! – Balthasar! A kesztyűmet és a vállszalagomat!

A tolvaj két, viaszgyertyával világító dragonyostól közrefogva, megkötözött kézzel föllépdelt a lépcsőn a Haramiákréme Kapitány nyomában, s most, odáig jutván a dolog, hogy végre odaállhat von Krechwitz uraság elé, még jobban gyötörte a kíváncsiság, mint eddig, minthogy új rejtéllyel találta magát szemben: miért nevetett a Haramiákréme Kapitány, akit mint halálos ellenségét és őszülődjét legalábbis Törökországba kívánt; miért nevette hát ez a kapitány olyan dévajul-kajánul, amikor ő azt mondta, az uraság keresztfiától jön? És a szolgálólány, aki egy ágyban feküdt a kapitánnyal, és ezt mondta: – Szegény

ember, te; az égadta világon semmiféle keresztgyermek nincs az uraságnak. – Miért? Milyen ember lehet az, akinek sehol a világon nincs egyetlen keresztgyermek sem? Amikor még a legszegényebb napszámosnak is van. Olyan mindentől elrugaskodott, durva ember ez a von Krechwitz uraság, hogy nem akadt egyetlen anya sem, aki vele akarta volna keresztvíz alá tartatni a gyermekét? Vagy... még csak nem is keresztény? Egy török vagy tatár avagy egy mór a birtok ura? Vagy olyan mértéktelenül zsugori, hogy még a keresztelői tallért is sajnálja; vagy...?

A tolvaj egy pillanatra megtorpant a megdöbbenéstől. Most rájött, igen, tudta már, hogyan áll a dolog, s ha nem lett volna hátrakötve a két keze, a homlokára csapott volna. Már minden világos volt számára. És azt is értette már, miért nincs egyetlen becsületes ember sem ezen a birtokon, miért nincs nyoma sem a szolgák között a fegyelemnek és a rendnek, miért silányodtak el a szántóföldek, és ütötte fel a fejét az istállóban a lépfene – s magában ostoba fajankónak és bolondnak címezte magát, amiért nem gondolt már rég erre a magyarázatra. „Egy szegény kis bárány, akinek könnyűszerrel nyírja-fosztogatja a gyapját, aki csak akarja”, mondta magában dühösen nevetve, és már ott is állt egy félig nyitott ajtó előtt; a Haramiákréme Kapitány bekopogott, majd tisztességtudóan és a nemesember magabiztosságával lépett az uraság termébe; mögötte két dragonyos betaszította a tolvajt.

Igen, úgy volt, ahogyan gondolta. Egy gyereklány állt a szobában, egy hamvas gyermek; legfőljebb tizenhét esztendőös leány, karcsú és törekeny, s oly szép, mint a szentnek teremtett angyalok – ő volt a Kleinroop birtok ura. Könnyes volt a szeme, ezt rögtön észrevette a tolvaj, s vele szemben a kandallónak támaszkodva kecskeszakáll állt, a nemesleveles uzorás, von Saltza auf Düsterloh und Pencke báró, akinek a számtartó a vadászskutyát és a hátsalovat eladta.

A Haramiákréme Kapitány tollas kalapjával a kezében széterpesztett lábbal állt meg a szobában, és köszönt.

– Rosszkor jövök? – kérdezte, majd így folytatta: – Kegyes bocsánatában reménykedem, hogy ilyen kései órán inkommodálom a nagyságos demoiselle-t, de holnap pirkadatkor azonnal nyeregbe kell szállnom s föl kell kerekednem, és nem fogynék ki a saját magamnak tett szemrehányásokból, ha előtte nem tenném tiszteletemet a demoiselle-nél. Remélem, jut egy kis hely számomra a demoiselle jó emlékezetében.

A leány mosolygott s kissé előrehajtotta a fejét.

– Érdememen felül megtisztel az úr – mondta halkán, finoman csengő hangon. – Fájdalommal hallok, hogy itt készül hagyni minket. Nem volt meglegedve azzal, amit házunk nyújtani tudott?

A tolvaj le nem vette a szemét a leányról. Minden terve egy szempillantás alatt kútba esett.

„Átok és balsors”, mondta magában, „olyan fiatal; ha elmondom neki, hogy tolvajlást és haszonleső kópéságokat tudok rábizonyítani a szolgálaira, nem fog hinni nekem; gyermek még, és azt hiszi, becsületes a világ. És ha számokkal kimutatom neki, hogy csak a tejből és a szárnyasjóságból el tudná látni magát az embereivel együtt, és még fölösleg is jutna a piacra, nem fog hinni nekem; a számtartója annyit duruzsolta a fülébe az ellenkezőjé; kár lenne minden szóért. Hanem szépnek szép ez a gyereklány; istenúgyse, életemben nem láttam még szebbet.”

– Kitűnő volt a szállás; kívánni sem tudnék jobbat – mondta meghajolva a Haramiákréme Kapitány –, minden a legpompásabban volt elrendezve és à point². Mégis mennem kell; legfőbb ideje, hogy lehántsam a haramiák irháját. Bekerítettük a fekete Ibitzet és bandáját a Róka völgyben. Vissza kell mennem az embereimhez, mert holnap hajnalhasadáskor kezdődik a hajtóvadászat és a tánc.

– Ez a világ sora – mormolta magában a két dragonyostól közrefogva az ajtónál álló tolvaj –, a Rókalyukban tanyázó rablókat tüzzel-vassal üldözi, pedig azok csak nélkülöző szegény ördögök, de itt a házban a rablókat, akik gátlátalan elbizakodottsággal fosztogatják és prédálják az uraság javait, ezeket nem látja, nekik békét hagy.

– Kívánom a kapitány úrnak, hogy dieu aidant³ jó véget érjen a vállalkozása – mondta a leány. – Cudar dolgokat műveltek, a fekete Ibitz meg a bandája, itt, a mi környékünkön és odaát, lengyel földön is: fuvarosembereken ütöttek rajta, elhajtották a parasztok tehe-
neit; nap mint nap hallani lehetett ilyenekről. A kapitány úr valóságos új György lovag.

– Szegények, ennyi az egész – mormolta a tolvaj, miközben a kapitány a bók feletti büszkeségtől elteltén simogatta bozontos bajuszát. – Ha annak idején jutott volna minden nap egy falat kenyér a szájukba s egy szalmatető a fejük fölé, tisztességesek maradtak volna. De a világ már csak így megyen! A cselédség itt a házban...

– Kérem, bocsásson el a demoiselle – hallatszott most a kecskeszakáll csikorgó hangja. – Gondolnom kell arra, hogy időben hazaérjek. Ha a demoiselle meg akarná változtatni opinióját⁴, holnap is megtalál, és állok rendelkezésére.

– Ha nemes keresztatyám hajlandó lenne meghagyni nekem Jasont és Dianát... – mondta a leány, s közben ismét elfátyolozták a szemét a könnyek.

– A demoiselle-nek annyi hátraslova lehet, amennyit csak óhajt – biztosította a kecskeszakáll –, egyedül rajta múlik. Meg szép ruhái, láncai, gyűrűi; mindennap nagy vendégség, s elkápráztathatja az előkelő társaságot – csakis rajta múlik.

– Végtelenül szomorú és fájdalmas számomra, hogy nem tudok keresztapám kedvére tenni – mondta a leány, s most egyszerre sokkal határozottabban csengett a hangja. – Keresztatyám tudja, hogy ez lehetetlen. Előbb változtatja meg a Nap futását az égen, hogyszem ez megtörténhetnék. Másnak ígértem, hűséget fogadva, a szívem és a kezemet; rá fogok várni, ha kell, az ítéletnapig is.

– Sok szerencsét kívánok a demoiselle-nek ehhez az elhatározásához – mondta kurtán és szúrósan a kecskeszakáll. – Addig is bátorkodom ajánlani magamat demoiselle-nek. Befogtak már?

„Óvja mindahány angyal ezt a gyermeket!”, suttogta magában elszörnyedve a tolvaj. „A szeretőjének akarja ez a vén kecske ezt az ártatlan leányt?! Hiszen úgy illik hozzá, mint a fenyőkorom a patyolat hóhoz.”

– A szán befogva áll odalent az udvarban, a kocsis pedig vár – felelte a leány. – Minden reményemet keresztapám-uram nagylelkűségébe vetettem. Ha keresztapám meghagyná nekem Jasont!

– Teljességgel imposszibilis – recsegte a kecskeszakáll. – Megvásároltam a hátraslovat és a kutyát; jó pénzt fizettem értük. Ha megtanultak volna takarékoskodni ebben a házban, nem fajultak volna idáig a dolgok. Egyik krajcár hozza a másikat, egy aranytallér nyomában kettő gurul. De erről itt a házban mit sem tudnak. Ha itt nem akar lángra kapni a fa, a konyhalány fonszámra veti a tűzbe a vaját.

– Mi szüksége van az úrnak arra a nemes ebre? – kiáltotta az ajtótól a Haramiákréme Kapitány. – Az úrnak egy korcs parasztkutya is megtenné a vadászatra.

– Lekötelezne az úr, ha a saját dolgaival törődne – mondta csikorgó hangon az uzsorás-keresztapa. – Én sem avatkoztam soha a kapitány úr ügyeibe. Tudom, hogy sok ellenségem van errefelé, de sokan cserélnének szíves örömeist velem.

A kapitány megvetően elhúzta a száját, és büszkén fölvetette a fejét.

– Szegény ember vagyok – mondta –, aki nem mondhat egyebet magáénak, mint a császári pátensét és a jó katonai minősítését. De ezer tallérért sem bűnjék az úr bőrébe.

– Az úr törődjön csak a maga bőrével, az enyémm nem eladó! – ordította kivörösödött képpel és kidülledt szemmel a kecskeszakáll. – Táguljon az útból az úr! Távozzon!

– Mit kiabál az úr?? Az agyára húzódott netán valami rossznyavalya? – kérdezte fesztelen csevegő modorban a Haramiákréme Kapitány. – Csak ne fújja föl magát az úr, mert még megreped a végén, akár Júdás a kötélén.

– Mint Júdás a kötélén? – kapkodott levegő után a kecskeszakáll. – Az úr elfelejti, kivel beszél. Én is nemesember vagyok, nekem is van kardom, és egykönnyen kikívánkozik a hüvelyéből.

3 Isten segedelmével (fr.)

4 vélemény, álláspont (lat.)

A Haramiakréme Kapitány félreállt az útból, és a nyitott ajtóra mutatott:

– Máris teljesülni fog az úr kívánsága. Megteszem az úrnak azt a szívességet, hogy lent az udvaron megverekszem vele, amint az nemesemberek közt szokás.

– Isten áldja, Isten áldja! – kiáltotta a kecskeszakáll, aki tüstént kihasználta, hogy szabaddá vált az út az ajtóhoz. – Nincs időm tovább hallgatni az urat. Majd legközelebb; mára elég volt, sürgős ügyek szólítanak.

S olyan mereven, mint aki karót nyelt, ám oly szaporán, ahogy csak bírt, lesietett a lépcsőn.

A Haramiakréme Kapitány egy pillanatig némán nézett utána, majd ismét a leányhoz fordult.

– Kérem a demoiselle-t, bocsássa meg, amit mondok – szólt meglepetve a kalapját –, de a kisasszony keresztapja ura, respektussal és devotióval szólva is, gyáva himpellér. Még egy kardszúrásra se méltó. A legkisebb utcagyerek, akibe véletlenül belebotlom, koppintson az orrára, az dukál neki.

– Azzal üldöz, hogy legyek a felesége – mondta bágyadt mosollyal a leány. – Azt mondja, megboldogult atyám iránti barátságából teszi, hogy semmilyen szükségét ne szenvedjek többé.

– Ha ez a barátság – kiáltott a kapitány –, akkor ezentúl a farkasok közt az erdőben keresek barátot magamnak! A demoiselle azt mondja, elígérkezett valakinek. Szabad megkérdezni, ki az a szerencsés, aki a demoiselle vonzalmával dicsekedhet?

A tolvaj mintha álomból rezzent volna föl. Különös gondolatot kapta rajta magát: mint ha egyszeriben egészen másvalaki lett volna; nem a tolvaj, hanem az, akinek ez az előkelő születésű gyermek odaigért a kezét, akit mintha a karjaiban tartott volna, s mintha orcája az övéhez simult volna.

Ijedten eszmélt föl, s hangtalanul, de mélyen sóhajtott.

„Nem! Nem!” suttogta magában. „Ami nem lehet az enyém, attól fordítsa el szívemet a kegyelmes Isten.” ■ ■ ■

Tatár Sándor fordítása

Leo Perutz (1882–1957): osztrák író Prágában született, ám hétéves korától már Bécsben élt; íróként is a bécsi kávéházi miliőbe nőtt bele, abban is érezte otthon magát. Mielőtt az írásaira alapozta volna egzisztenciáját, biztosítási matematikusként dolgozott; ugyanakkor a társaságnak, amely Franz Kafkát is alkalmazta. Perutz a két háború között a német nyelvterület legtöbbet olvasott szerzői közé tartozott. Az Anschluss előtt Tel Avivba emigrált (inspiráció és közönség nélkül maradván nem érezte jól magát Palesztinában); a háború után, amikor írói pályáját is mintegy újra kellett kezdenie, gyakran látogatott haza, Ausztriába; a halál is Bad Ischlben érte. Néhány könyve még életében megjelent magyar fordításban; azóta *Az Utolsó Ítélet mestere* c. regénye látott napvilágot. (A *Kalligramban*: *A pálinkáskorszó* [regényrészlet; 2008/3])

Tatár Sándor: 1962-ben született Budapesten; Törökbálinton él, az MTA Könyvtárában dolgozik. Legutóbbi verseskötete: *Bejáró művész* (2007). Kötete a *Kalligramnál*: *Requiem* (2006).